

JASEN BOKO

DUHOVITI CINIČAR

Anatolij Kudrjavcev (1930. - 2008.)

PREMIJERE
RAZGOVORI
PROTUKRITIKA
MEĐUNARODNA
SCENA
FESTIVALI
TEMAT
PRODUKCIJA
ISTRAŽIVANJE
TEORIJA
SJEĆANJA
NOVE
KNJIGE
DRAME

Smrću Anatolija Kudrjavceva završilo je bitno razdoblje u hrvatskoj kazališnoj kritici, a bojim se, njegovim odlaskom ne samo simbolično umrla je i hrvatska kritika. Naime, kritičarski trolist Brečić-Foretić-Kudrjavcev, koji je obilježio posljednje tri dekade 20. stoljeća u hrvatskoj kritici, izgubio je i svoju posljednju kariku. No, treba biti iskren pa reći da je kritika odumrla i koju godinu prije Toljine smrti. U prvoj dekadi novoga milenija hrvatski mediji, baš kao i cijelo društvo, više ne trebaju kritičko razmišljanje. U potrošačkom društvu jeftine zabave, površnih tema i robe široke potrošnje, mjesta za kritiku bilo koje vrste jednostavno nema. Društvo trgovačkih centara i rasprodaja treba jedino apologiju. Vremena iz kojih pamtimo kritičko razmišljanje o kazalištu u medijima nepovratno su iza nas, promjena se dogodila nekoliko godina prije nego je Kudrjavcev umro pa više nije ni imao gdje pisati svoje kritike koje su se poigravale žanrovima i često bile kozerije pa i satire na račun kazališta.

Biti iskren i izreći vlastito mišljenje po svaku cijenu, a pogotovo napraviti to javno, najsigurniji je način stvaranja brojnih prijatelja. No, u slučaju Anatolija Kudrjavceva, situacija je bila upravo obrnuta: svojom iskrenošću i izricanjem vlastitog mišljenja Tolja je zaslužio dubok respekt i širok krug prijatelja. Pišući kazališnu kritiku, mnogima je stao na žulj, ali je bitno pomogao kazališnom životu u Splitu, pa i šire, pretvarajući ovaj grad u endemsko mjesto ozbiljne i beskompromisne kritike, koja ne povlađuje nikome, a u krajnjoj liniji koristi kazalištu.

Kudrjavcev je bio puno više od kazališnog kritičara, a njegova smrt za ovaj grad i zemlju ima najmanje tri ozbiljne posljedice: Split je izgubio svog najvjernijeg kroničara i

zaljubljenika, hrvatsko kazalište ostaje siromašnije za karakterističan i kompetentan kritički sud, a tisuće studenata koji su se u Toljinim predavanjima na Visokoj učiteljskoj školi susreli s kritičkim razmišljanjima o kazalištu i dječjoj književnosti izgubili su profesora koji ih je učio kritički razmišljati, ne samo o umjetnosti nego o životu uopće.

Premda su mu preci došli iz ruskih stepa, Kudrjavcev se vezao za Split, stekao je i onaj poznati, naizgled namršteni *grintavi* splitski štih, ali je njegov sud uvijek nadilazio lokalnu sredinu. Tragajući za vječnim Splitom i izgubljenim Mediteranom, Kudrjavcev je obilježio ovaj grad, ali ta ga ljubav nikad nije spriječila da se o predmetu svoga obožavanja izrazi kritički, neuvijeno i u kozeriji bez rukavica. Tako je postupao i prema kazalištu: alergičan na umjetničke podvale i manipulacije teatrom, znao je biti žestok i izazivati reakcije iz kazališnih krugova. Mani Gotovac jednom ga je – iritirana njegovom beskompromisnošću i neslaganjem s njezinom vizijom *teatra nove realnosti* – zbog kritike čak tužila novinarskom sudu časti, ali je novinarsko društvo tužbu odbilo kao neosnovanu. No, bez obzira na povremene ljutite reakcije, kazališni je svijet Tolju i njegov stav o predstavi uvijek poštivao. Njegova je kritika, za razliku od onoga što se danas uglavnom piše – uvijek imala stav.

Vispreni, duhoviti cinik zaljubljen u Split i kazalište, kaže službena biografija, rođen je 26. listopada 1930. godine u splitskom Velom Varošu, težačkom dijelu grada, koji mu je obilježio cjelokupni život i rad. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je kroatistiku, a na istom je fakultetu i doktorirao. Radio je kao nastavnik i srednjoškolski profesor, potom kao sveučilišni profesor, a od

1968. godine pa do pred kraj života bavio se dramskom kazališnom kritikom, za koju je 1986. godine nagrađen Sterijinom nagradom, kao prvi hrvatski kritičar koji je dobio to priznanje. Uz kazalište je vezan i prevoditeljskim radom, prevodio je drame s ruskog, talijanskog i engleskog jezika. Objavio je knjige *Gledalac sa zadatkom* (izabrane kritike), *Sitnice*, *Vječni Split*, *U potrazi za izgubljenim Mediteranom*, *Ča je pusta Londra* te antologiju poezije o Splitu pod nazivom *Splitte moj*. Uvijek subjektivan u svojim sudovima – a kakav bi drugačiji i bio, kao da kritike piše *objekt* – svoje je kazališne kritike argumentirao čvrstom erudicijom i značajnim kazališnim iskustvom. Razobličavao je žestoko laž i *šmirante*, bez obzira nastupaju li oni sa scene ili u životu.

Reći da je njegovom smrću kazalište izgubilo puno, ne bi u potpunosti odgovaralo istini, kazalište ga je izgubilo ranije, o njemu nije pisao posljednje dvije godine, jednostavno nije imao gdje objavljivati. Nakon 38 godina pisanja kritike u *Slobodnoj Dalmaciji*, novina mu je *zahvalila* tako da mu se nikad nije ni javila i obavijestila ga da ne trebaju više njegove kritike, što najbolje govori o suvremenju medijskoj slici u Hrvatskoj. Njegov medijski nestanak, koji se dogodio puno prije fizičkog, Uprava HNK-a nije dočekala s tugom, jer kazalište kojem cilj nisu visoki estetski dosezi i kvalitetne dramske predstave definitivno ne treba ni kazališnu kritiku – *objektivni prikaz premijere*, ma što on bio, bit će sasvim dovoljan.

Više od splitskog kazališta kakvo danas jest izgubio je grad kojem je bio vjerni kroničar, a posebno je izgubio široki krug prijatelja, doista široki, od vrhunskih intelektualaca pa do piciginaša s Bačvica i ribara s Matejuške. Kako sam od njega naučio da subjektivnost nije anomalija, nego jedini moguć način izražavanja vlastitoga suda, ne mogu prešutjeti da sam izgubio dragog prijatelja, iznimnog sugovornika i pisca na čijim sam kritikama i tekstovima o Splitu i sam oblikovao svoj svjetonazor.

A ono što me posebno žalosti jest činjenica da u novoj hrvatskoj (kazališnoj) stvarnosti ljudi poput Tolje, s vlastitim stavom koji su spremni izreći javno, a ne samo na domjenku nakon premijere u povjerljivom društvu – više i ne trebaju.

